



Věk zázraků!

Nejde o žádné sci-fi. Tak pohlíželi na 20. století ti, kteří stáli na jeho prahu. Náš pohled na uplynuté století je méně optimistický. Známe fakta: dvě kruté světové války, řada revolucí a politických převratů, miliony násilně ukončených životů... Tohle všechno ale naši předkové netušili. Nadšené očekávání nového století potvrzovala světová výstava v Paříži roku 1900.

Žádná výstava před ní ani po ní nezbudila takový rozruch jako právě tato na rozhraní dvou epoch. Stala se skvělým závěrem právě končícího 19. století a zároveň slibným vstupem do století dvacátého – „století elektřiny“. Návštěvníci – a bylo jich více než padesát milionů – okouzleně shlíželi na girlandy světél, mezi nimiž Palác elektřiny osvětlený pěti tisíci žárovkami zářil do noci jako nový div světa. Ale byly tu i další technické vymoženosti: Pod ulicemi Paříže se rozjelo první metro, návštěvníci obdivovali bezdrátovou telegrafii, vzducholodě, parolodě, automobily... Obřím teleskopem mohli pozorovat oblohu, jejíž obraz se promítal na veliké zrcadlo, nebo vyzkoušet první eskalátor. Prostřednictvím 76 tisíc vystavovatelů se přítomnost i budoucnost světa setkaly na jediném ohromném výstavišti pod třístametrovou Eiffelovkou. Kdo by nevěřil, že začíná „věk zázraků“? Přes velkou změť různých stylů a národních tradic jeden styl slavil zcela nepochybně svůj triumf: secese.

Styl, kterému se podařilo vtisknout svůj umělecký řád nejen všem oblastem výtvarného umění, ale i životu samému, se prosa-

dil v zemích Evropy pod různými názvy. Přesáhl hranice jednotlivých oborů i zemí. Secese byla prvním mezinárodním stylem, který vstoupil v různých formách do všech vrstev společnosti. V jeho duchu se neslo i první desetiletí nového století. Tuto „La belle Epoque“ – „krásnou epochu“, jak bývá doba secese nazývána, ukončily výstřely první světové války. Místo sladkých tónů vídeňských valčíků burácela Evropou děla.

První světová válka změnila život. Měnily se hranice států i životní hodnoty.

Měnila se morálka společnosti i osobní cíle jednotlivců. Měnil se názor na ženy i jejich postavení ve společnosti. Měnila se architektura, umění i móda.

Změny, které obecně zasáhly všechny evropské země, se u nás prosadily na zcela specifickém základě: v rámci nově vzniklého státu – Československé republiky.

Zatímco v jiných státech život více či méně rychle navázal na styl života před válkou, první Československá republika byla příslibem zcela nové kvality občanského života. Vznikla na ideálech svobody a demokracie, rovnosti, slušnosti, čestnosti a tolerance. Ústava nové republiky zrušila jakékoli výsadní postavení a zaručovala všem stejná občanská práva – poprvé i ženám. Posílila tím sebevědomí žen, ale také všech občanů, které postavila po bok vyspělým západním demokraciím. Nejen hospodářskou úroveň prosperujícího nového státu, ale i občanskou morálkou. „*Malost nespočívá v geografii, ale v lidech, charakterech, mravech,*“ napsal T. G. Masaryk, který se stal prvním československým prezidentem a přirozeným morálním vzorem. Na tomto půdorysu se začal rozvíjet také čilý umělecký, společenský a spolkový ruch první republiky. Ta je dodnes pojmem. I když ve skutečnosti trvala pouze dvě desetiletí, její stopa v moderních dějinách naší země je nepřehlédnutelná.

Dějiny se sice měří časem, ale některé ideje a vzory přetrvávají. Nebo se vracejí. Někdy i proto, aby byly znovu překonány. Slouží jako inspirace, srovnání i ponaučení. O tom svědčí i řada součas-

ných filmů a televizních inscenací odehrávajících se v různých etapách první republiky, natočených téměř sto let od jejího vzniku. V televizních programech se pravidelně objevují i autentické dobové filmy „pro pamětníky“. I ty mají své současné diváky. Co je na tomto období tak zajímavého?



Ať máme na první republiku názor jakýkoli, jedno jí upřít nemůžeme: eleganci. Však se tento pojem objevuje v dobovém tisku ve všech gramatických i vizuálních podobách. Je to však elegance spíše nenápadná. Staví na kvalitě. Vychází z chování a vkusu. Prostě elegance „diskrétní“ – což je další velmi frekventovaný pojem té doby.

Jaký byl životní styl našich předchůdců v různých sociálních vrstvách první opravdu svobodné a moderní společnosti? Jak prožívali opojné dny svobody, období prosperity i krize? Jak se bavili a sportovali? O čem přemýšlely dívčí hlavy pod moderními mikády, a co říkali muži s motýlkem pod vyholenou bradou ženám v kalhotách a s cigaretou? Těch „jak“ a „co“ je celá řada. Odpovědi nehledejme v učebnicích dějepisu, ale přímo „ve víru života“. Zachytili ho pozorovatelé nejpovolnější: žurnalisté a autoři dobové literatury. Situace viděné z různých pohledů tvoří pestrou skládku doby. Ta prostřednictvím románových postav z různých sociálních vrstev a jejich prožitků dostává „lidskou tvář“. Jakou?

Stačí si sednout „do diskrétních cukrárny stěn“ (jak zpíval dobový šlágr) – a otevřít knížku...